

Legenda a páncélvonatról

Egy nagyobb állomásépületben

Egy, a korábbinál nagyobb, emeletes állomásépület forgalmi irodájában ül egymással szemben Görgényi százados és Foxner őrnagy. Negyven fölött járó, napbarnította, bajuszos férfi. Nyugodtan magyarázza Görgényinek:

– Ezt a vonatot keresik három napja a románok... Érted már? Mi a vonat átadásával bizonyítjuk jószándékunkat az antant felé. Ők – és ezt neked kell elérned náluk – ennek fejében minket bíznak meg a karhatalmi és bizonyos közigazgatási teendők elvégzésével.

– Tehát ismét lépjek érintkezésbe velük? – kérdi a százados.

– Sürgősen! A szervezést addig bízd Pálffyra! De a környéken ne mutatkozzatok! Mindenre parancsot kaptok. Addig bízzátok rám a többit – áll föl Foxner.

Görgényi kezétfog, de bizonytalankodva megáll az ajtóban.

– Nekünk nincs ágyunk, géppuskánk, hiába vagyunk hatvanan.

– Ez az én dolgom... Ismerem én a Széky Mikit!

Kilépnek az ajtón.

Görgényi az állomás mögött lóra száll, elüget.

Foxner a várakozó két vasutashoz fordul:

– Figyeljenek rám. Nyissanak szabad pályát a páncélvonatnak.

– Hiszen az előbb azt méltóztatott mondani, hogy... – szólal meg a láthatóan állomásfőnöki rangot viselő idősebb vasutas.

– Azt az előbb mondtam. Most ez a parancs. Valaki maradjon a telefonnál. Csak a segédtszem, vagy az én jelenlétemben beszélhetnek. Nyissák ki az ablakot – mutat az ablakra.

Az állomásépület előtt két szuronyos katona örködik. Tisztelegnek. A sínek mentén egy huszonöt-huszonhat év körüli hadnagy közeledik egy vasúti munkással.

– Őrnagy úr, alázatosan jelentem, rendben van – jelenti a hadnagy.

Az őrnagy felnéz az épület homlokzatára.

– Akkor most tűzzék oda ki a zászlót – mutat a padlásablak felé.

– Igenis – tiszteleg a hadnagy, és a két katonához lép.

Az őrnagy nézegeti a síneket, aztán elindul a rakodó felé. Egy sín pár fut az állomás előtt ebben az irányban elkanyarodva, egy századeleji kis homlok- és oldalrakodásra alkalmas rampához, amely egyben vakvágány is. Itt a vakvágány végén megáll, és gondosan figyeli a terepet.

Az épület padlásablakán most dognak ki egy háromszínű zászlót, amelyet lengetni kezd a szél. Szinte önmagának bólint, és lassú, céltudatos lépésekkel indul vissza.

Az állomásfőnök lép eléje.

– Őrnagy úr, alázatosan... Ha meg nem sérteném: megterített a feleségem.

– Köszönöm – hangzik közömbösen.

Az állomáson

A vonat megáll az épület előtt. Elsőnek a hadnagy ugrik le. Vas Péter hal-
kan kérdi a parancsnoktól:

– Tűzkészültség?

– Természetesen – mondja a parancsnok, és leugrik a kocsiról.

Az ágyúcső az állomásépületre fordul, amelynek ajtaján most lép ki az őrnagy.

– Miklós! – nyújtja előre a kezét. – De régen láttalak! Öröm az ember-
nek, hogy tudja: egy ilyen vakmerő fickóknak életben maradt. Tudod, hogy hány-
szor hallottam már a halálhíredet? – mondja, miközben parolára nyújtja kezét.

– Őrnagy úr, alázatosan jelentem... – kezdi a parancsnok.

– Hagyd ezeket a formáságokat – rázza a kezét az őrnagy. – Csakhogy
egészben vagy!

A vonatról minden mozdulatukat figyelik.

– Őrnagy úr, kérlek, vízre és szénre lenne szükségünk.

Az őrnagy egy pillanatra elgondolkozik, majd bólint.

– Frigyes! Kerítsd elő a vasutasokat! – Magyarázkodva fordul Székyhez.

– Ők tudják, honnan és mit adhatnak.

– Ezen kívül... ma még nem ebédelt a legénység.

Az őrnagy kissé fontolgtatva mondja:

– Élelmiszerraktárunk nincsen. De... Frigyes! – inti magához a hadnagyot.

– Meg kell oldani az élelmezésüket... Gondolom, a Csepregi féle kocsmából.

– Ismét a parancsnok felé fordul: – Hányan vagytok, Miklóskám?

– Tizenöt... – gondolkodik a hadnagy – egy megszökött, heten jöttek,
huszonegy.

– Nyerő szám. Ezt el sem lehet felejteni. – Kis töprengés után mondja az
őrnagy: – Nem szeretném, ha szétszélednének az embereid. Egy román katona
vonatot jeleztek. Bár a megállapodás szerint csak holnap reggel veszik át ezt a
területet, de tudod, milyenek ezek az átkozott nyuscsuk!? Majd Frigyes gondos-
kodik arról, hogy hús embernek hozzanak ételmet, te pedig, ha nem veted meg
az én asztalomat, szívesen látlak – mutat az állomásépület felé. – Különben a
szénrakodást is megbeszélheted ott a főnökkel.

– Ha megengeded őrnagy úr, közlöm az embereimmel, és utána állok ren-
delkezésedre – mosolyodik el kissé.

– Kérlek, ez természetes. Ez a parancsnok dolga.

Széky tiszteleg, és a vonathoz siet.

A hadnagy és az őrnagy összepillant, várakozást és bizonyos aggodalmat
árul el a tekintetük.

A parancsnok a vonat mellé lép. Sípól, majd harsányan kiáltja:

– Emberek! Egy órán belül ebédet kapnak. Addig mindenki marad a helyén.

– Én most tájékozodom a továbbjutás lehetőségeiről, az állomásparancsnok
úrnál.

Éles, Bányik, Lipták és a többiek arca gyanakvóvá válik.

– A parancsnokságot addig... – találkozik a tekintete Mihályéval, majd továbbsiklik és megáll a komisszaron. – Hutás Kálmánnak adom át.

– A parancsnokságot átveszem – tiszteleg a komisszár.

A főhadnagy még végignézi a vonatot, aztán megfordul, és az őrnagy felé indul.

Az állomásépületben

– Foglalj helyet – mutat az asztal melletti székre az őrnagy.

A főhadnagy frissen mosott kezeit dörzsölgetve leül.

Az ajtóból az állomásfőnök lép be, és két új üveget helyez az asztalra.

– Nincs szénünk – néz rá az őrnagy. – Ez a baj, főnök úr. Nézzen utána, hogy szénelhessenek.

– Nem könnyű – csóválja fejét az állomásfőnök.

– Ha könnyű lenne, nem az állomásfőnökre bíznam – udvariaskodik az őrnagy. – Szóval értettük egymást. Szén kell.

– Minél több és minél jobb – egészíti ki a parancsnok.

– Nem tudom, de tessék elhinni, hogy lelkiismeretesen utánanézek – hátrál ki az ajtón az állomásfőnök.

– Arany ember – int az ajtócsukódás után a főnök felé az őrnagy. – Látod, amit sikerült elvontatni, az utolsó pillanatban átküldtük a Dunántúlra, Mert ami ittmarad, azt úgyis elviszik az oláhok – nyúl az üveg után az őrnagy, gondosan megnéz egy poharat, miután tisztának itéli, megtölti.

– Négyezer-ötszáz méterre közelített meg egy román katonavonat – nyúl az őrnagy intésére a pohár után a főhadnagy. – Ha nem sikerül a pályát helyreállítanunk... gondosan szétlöttem volna.

Az őrnagy kissé túlságosan is együttérzően fogadja a parancsnok szavait.

– Teljesen megértelek, Miklós... Az ember szíve! – nagyot sóhajt, és koccintásra tolja poharát. – Inkább igyunk... magyar sors, cudar sors.

Koccintanak..

– Őszintén szólva, végtelenül örülök, hogy összefutottam veled – fontolgatja a szavakat a parancsnok. – Csak véletlenül elfogott távmondatokból sejtem, hogy mi történhetett. – Visszateszi a poharát az asztalra, amit az őrnagy azonnal teletölt. – Mondom: csak sejtem. És régi szabály, hogy a katona ne sejtessen semmit, hanem tudjon. Nos, őrnagy úr, ebben segíthetnél nekem, hogy tudjam, mi van.

Az őrnagy a saját poharát is megtölti, aztán a főhadnagra nézve nagy sóhajjal mondja:

– Káosz, csőd, világvége – koccintásra löki a poharat –, de Mohácsot is túléljük.

A főhadnagy most már csak félig issza ki a poharat.

– Ki az úr ebben az országban? – mondja kissé vontatottan.

– Az úr? – néz rá az őrnagy. Majd kissé vállatvonva folytatja: Az antant. Angolok, franciák, olaszok, amerikaiok, amelyiket óhajtod. De ez lenne a kevesebb. Mert azok mégiscsak úriemberek. De nincsenek annyian, hogy ide is jusson belőlük. Így az ő megbízásukból és vezetésük alatt a románok, a csehek, és gondolom, a szerbek.

– Tehát minden elveszett – dermed meg a parancsnok.

– Nem akarok rátölteni – emeli meg az üveget az őrnagy. S miután a főhadnagy kiitta a borát, lassan, gondosan tölt a pohárba. – Azt kérdezted: Minden elveszett? Nos, nem minden, csak sok minden. Most átmeneti napokat élünk, de végül majd kialakulnak a dolgok.

– Éppen ezek az átmeneti napok... – töpreng hangosan a parancsnok. Majd az őrnagy felé fordul: – Egymásnak ellentmondó híreket kaptunk. És olyan eseménynek voltam a tanúja, amely felforgatott. Egy Görgényi nevű százados és néhány jólöltözött ember üldözött visszavonuló katonákat, és a szemünk láttára ölt meg két embert.

Az őrnagy kimutatott érdeklődéssel, gondterhelt arckifejezéssel figyeli a parancsnok szavait.

– Beszélnek ilyesmiről... – mondja poharát emelve. – Görgényi... Görgényi... ismerős nekem valahonnan ez a név.

– Századosi rendfokozatot visel.

– Igen... lehetséges. Tudod, ameddig nem szilárdul meg a közrend, addig mindenki a saját bírója akar lenni... Nos, az e fajta magatartást én nem kedvelem.

– Undorító! Felháborító! – lobban fel a főhadnagy.

– Az, az. Egyetértek veled. Teljesen egyetértek. Az ilyesmi tulajdonképpen a tisztí becsület meggyalázása... hörpinti ki maradék borát az őrnagy.

A főhadnagy bólint, aztán határozottan mondja:

– A fronton fegyverrel nézett szembe... a pórbajnál is kard kard ellen, pisztolyosó pisztolyosóval áll szemben. De hóhérkodni!? Megbocsáss, utolsó dolog.

– Örülök, hogy ez a véleményed – bólint az őrnagy – mondd Miklós, mi a szándékom az embereiddel... a páncélvonattal?

– A szándékom? – néz rá a főhadnagy. – Parancsnok voltam, parancsnokuk vagyok, összetartom őket, ameddig más utasítást nem kapok. – Kissé elgondolkozva, enyhültebben folytatja: – Visszavezetem őket Tarjánba. Május eleje óta együtt harcoltam velük, kötelességem, hogy most, amikor úgy látszik, befejeződött... befejeztették ezt a háborút, biztonságba helyezem őket, ott, ahonnan elindultak.

Az őrnagy azt mutatja, mintha teljesen egyetértene a főhadnagy szavaival.

– Igen. Igen. Nem véletlenül tartanak téged kiváló katonának. Az ilyen helyzetben, mint ez, amikor nincs szabályzat, etcetera, akkor is tudod, mi a kötelességed. – Elhallgat, majd kissé megváltozott hangon kérdezi: – Mondd, Miklós kám, már csak azért, hogy teljesen megnyugodjak... Az embereid között, hogy úgy mondjam, bolsevik... szóval érted, mire gondolok, olyan, akinek valami hazafiatlan dolog tapad a tevékenységéhez... nem könnyű ezt megfogalmazni... szóval ilyen van nálatok?

A parancsnok az őrnagyra néz. Kis szünet után határozottan mondja:

– Ezekkel az emberekkel együtt harcoltam az északi offenzívában. Együtt verekedtük végig az elmúlt heteket is. Ezeket katonáknak tartom... magyar katonáknak, és így is kezelem. A többi nem az én dolgom.

Az őrnagy ismét tölt a poharakba:

– Öröm hallani. Teljesen egy véleményen vagyunk.

A főhadnagy kis mosollyal nyugtázza.

– Köszönöm. Megnyugtattál, őrnagy úr. – Töprengve fűzi hozzá: – Most már csak szenet szeretnék, vizet, és tovább. Aztán, ha hazavittem őket: lesz, ami lesz.

Az őrnagy bólogat.

– Lesz szén... lesz minden, Miklóskám. Holnap reggel nyolcig nyugodtak lehettek, a románok tíz órára jelezték, hogy át akarják venni az állomást.

Feláll, az ajtó felé indul. A parancsnok követi.

Az állomásépület kapujában a kisebb rangú vasutas lép az őrnagy mellé.

– Őrnagy úr, alázatosan... telefon.

Az őrnagy a főhadnagyra néz, majd a vasutasra pillant.

– Ugye a főnök már intézi a szenet?

– Hogyne... Már intézi! – helyesel a vasutas.

– Miklóskám! – fordul a főhadnaghoz az őrnagy. – Noszogasd a barátunkat, én addig megnézem, ki az ördög zavar bennünket.

A főhadnagy könnyedén tisztelen, kilép az épületből.

Az irodában az őrnagy telefonál.

– Tehát a következőkben egyeztetek meg: mi átadjuk a páncélvonatot, ők megbíznak bennünket a karhatalmi és egyéb rendfenntartó szolgálattal – hallgatja a telefonból felészűrődő hangokat, majd elmosolyodik: – Még szerencse, hogy beszélsz románul... Ti erdélyiek mindig nagy diplomaták voltatok. – Elkomorodik az arca. – Nem, a főhadnaggyal még nem beszéltem nyíltan. – Kissé ingerülten folytatja: – Nézd. Görgeyni fiam, minden attól függ, hogy majd akkor hogy viselkedik. Elelőre ágyúk és géppuskák mögött állnak azok a tarjáni vasöntők, meg fene tudja kicsodák.

Kopogtatnak az ajtón.

– Egy pillanatra légy türelemmel – szól a telefonba, majd az ajtó felé fordul. – Tessék.

A hadnagy lép be.

– Csak Frigyes – szól ismét a telefonba, majd a hadnagy felé fordul: – Mit intéztél, fiam?

– Vacsoráznak, ahogy megállapodtunk. Ez a bizonyos Mihály úgy látszik, hajlik a szóra, a tüzért pedig majd vacsora után próbálom megoldozni... Remélem, menni fog.

Az őrnagy bólint, majd a telefonba beszél.

– Elég jó híreket kaptam... – figyeli a telefonból jövő hangokat. – Rendben van, egy óra múlva kezdjétek meg az előreszivárgást. A lényeg: észrevétlenül csendben! Szervusz. Szervusz – teszi le a kagylót.

A páncélvonatnál

Mihály nagy vasúti lámpával a kezében kíséri a vonatszemlét tartó parancsnokot. A rampáról lépnek be az ágyúskocsiba.

– Első őrség? – kérdi a parancsnok.

– Egresi, Medve – jelenti Vas Péter. – Éles és én éjfélkor vesszük át a szolgálatot.

A parancsnok bólint, majd szakszerűen mondja:

– Ilyenkor célszerű néhány kartácsra időzített srappell... esetleges közeli támadásra.

– Igenis – tiszteleg Vas Péter.

A géppuskás kocsiban Mihály jelenti:

– Első őrség: Bányik, Szántó. Második őrség: Lipták, Éles Józsi.

– Világító lőszeretek mennyi van? – kérdi a parancsnok.

– Talán nyolcvan–kilencven darab – mondja Mihály.

– A befűzött hevederekben minden ötödik töltényt cseréljete ki világítóra.

A mozdonynál áll a vezető és a fűtő.

– Tartsák a tüzet, hogy riadó esetén azonnal indulhassunk – mondja a parancsnok.

– Nagyon fogy, ha egész éjjel gőz alatt leszünk – válaszol a mozdonyvezető.

A parancsnok elgondolkodik kissé.

– A tervek szerint reggel három óra körül indulunk... Nos, ehhez tartsák magukat, és eszerint fűtsenek.

– Megpróbáljuk – bólint a mozdonyvezető.

A parancsnok lassan az állomásépület felé indul, a komisszár kíséri.

– Kit küldesz járőrbe? – kérdi a komisszártól.

– Éles Egyed a fiával megy.

– Helyes. Ha valamit észleltek... bármit – áll meg, szembefordul a komisszárral – érted, bármi gyanúsat, jelensétek azonnal.

A komisszár halkán kérdi:

– Odabenn jelentsük?

A főhadnagy kissé elgondolkozik, majd ugyanolyan csendesesen mondja:

– Nem... Hivassatok ki. Bármilyen gyanús dolgot tapasztaljátok, hívjátok ki.

A vásártér és az út között

Éles Egyed és Józsi a vásártér korlátja mellett, talán fasor is van itt, óvakodik előre a községbe vezető út felé. Egyik oldalon házak, fák, a község körvonalai látszanak, de a másik oldalról hirtelen patacsattogás hallatszik.

Az úton lovasok, közeledő gyalogosok körvonala és neszei hangzanak.

A két ember felegyenesedik. Az öreg egy vízvezető árok felé mutat.

– Oda! És előre a hídig!

Az árokba csúsznak, és óvatosan közelítik meg a községbe vezető úton lévő hidat.

Balról, mind közelebről hallatszik a patacsattogás, lépések dobbanása, szerelvénycsörömpölés.

A hídnál

A híd alá lapulva fülel a két ember.

Fent Görgényi köré gyülekeztek az osztag vezetői.

– A legfontosabb, hogy teljesen csendben fogjuk közre őket – magyarázza a százados. – Úgy tudom, hogy már néhányukkal szót értettek az embereink. De az ördög nem alszik, a meglepetés biztos siker.

A híd alatt lapuló öreg és a fiú arcát látjuk az elhangzó mondatok végén. Fentről már határozottabb parancsok hallatszanak:

– Pálffy, te nyolc emberrel megkerülöd a falut, es a vasútvonal mentén közelíted meg őket... István bátyám, ti mellettem maradtok... Fejszés, majd utána igyál, hallod?!

A szérűkerteknél

Még óvatosabban, még jobban vigyázva oson kazaltól kazalig a két felderítő.

A távolban lovasok árnyát látják mozogni.

A lovasokra figyelve küsznek tovább, de ekkor a kazal másik oldaláról rájuk ront egy lapuló kutya.

– Pszt, kuss – suttogja Józsi.

A lovasok megállnak, majd gyors ügetéssel közelednek.

Köztük és a vasúti töltés között sík és belátható terület.

Éles Egyed rémült, majd elszánttá váló arcát látjuk.

– Készülj, fiam! Ha felfedeznek, lövünk!

Halkan csattan a két puska zárvatán a biztosítócsap.

A kutya csak ugat, ugat.

A lovasok közelednek. Lassítanak. Kerülik a kazlakat.

Az öreg és fia szinte hátat vetve figyel.

A kazal mögül eléjük bukkan egy pisztolyt tartó lovas.

– Itt vannak! – ordít a lovas.

Józsi kezében dörren a puska.

A lovas lebukik a lóról.

A másik oldalon az öreg ló, egy másik lovas is lebukik.

– Gránátot – lihegi az öreg, és mind a ketten dobják a gránátot a lovasok felé.

Robbanások, és a lovasok eszeveszetten vágatnak visszafelé.

A vonatnál

A komisszár kiugrik az ágyúskocsiból, elordítja magát:

– Riadó!

A két egyetemista a jobboldali ágyúhoz ugrik. A hangok irányába próbálják csavarni a csövet.

A komisszár a géppuskás kocsiba kiált be.

– Talpra, riadó! Vecsei Mihály?!

– Nincs itt – ordít Bányik.

– Szántó – rázza a fiút a komisszár.

Az ébredező gyerek félálomban motyogja:

– Igenis. Igenis.

– Kisfiam, rohanj az állomásépülethe, és jelentsd a parancsnok elvtársnak, hogy riadó!

A fiú az állomásépület felé lődul.

A komisszár a mozdonyhoz lép.

– Szenet rá, fűtsenek, fűtsenek!

Az állomásépületben

Foxner őrnagy testével zárja el a kijáratot. Válla felett a fogason lóg a két derékszija a pisztolytáskákkal.

A parancsnok még nem kapta vissza zubbonyát, ingujjban van.

– Még egyszer kérlek, Miklós – válik indulatossá az őrnagy hangja –

maradj itt, ne mozdulj, hagyd történni azt, ami történik! Világosan kell beszélnünk. A bolsevistáidat most elintézik. Ne avatkozz bele!

Székyben robban az indulat.

– A katonáimról van szó! Nekem ott a helyem.

– A két hivatásos nincs a vonaton. A bolsevistáid meg dögöljenek meg.

– Mihály nincs a vonaton?! – a főhadnagy arcát még keservesebb düh önti el. – Őrnagy úr, kérlek, engedj ki az ajtón.

Foxner lekapja a két pisztolytás kás deréksziját a fogasról, és fürge, de ideges ujjakkal rántja elő saját pisztolyát.

– Megparancsolom! A saját érdekedben megparancsolom, hogy ne mozdulj! – szabadítja ki a pisztolyt, és Székyre fogja.

Kintről lövések, kézigránát-robbanások hallatszanak.

A parancsnok a pisztolycsőre néz.

– Azt mondtam túléljük, ha most hallgatsz rám – ordítja Foxner.

A páncélvonatnál

A géppuskás kocsiban Bányik és Lipták mellett fekszik a komisszár.

– Hol a parancsnok?! Most hol van? – ordít Bányik.

– Szántó elment érte – nyugtatja Hutás. – Lehet... Csapda.

A falu szegélye felől lövések dörrennek, torkolattüzek villannak. A páncélon pattognak a lövedékek.

– Tűz! – parancsolja a komisszár.

Bányik löni kezdi a torkolattüzek tájékát.

A géppuska tüzelése közben a komisszár a vagon másik ajtaján kimászik, és az ágyúskocsira kapaszkodik.

Az ágyúskocsiban tehetetlenkedik a két fiatalember.

– Ilyen közelre nem tudunk löni. Mit löjünk? A falut nem löhetjük szét vaktában – szakadnak fel a gyötő kérdések Medvéből.

A komisszár határozottan mondja:

– Lőjetek néhányat a levegőbe, aztán készüljetek fel a menekülésre. Karabély, lőszer, kézigránát.

A komisszár leugrik az ágyúskocsiról, és rohan a konyhavagon felé, közben felkiált a mozdonyra:

– Mikor tudnak indulni?

A páncél mögé lapulva kiáltja vissza a vezető:

– Legalább fél óra, de talán több.

A konyhakocsi ajtaját rántja fel a komisszár.

A megrémült menekülőkre rákiált:

– Csend – majd halkabban mondja: – Készüljetek fel a menekülésre. Hogy mikor indulnak, arra parancsot kapnak.

Megdörren az egyik ágyú.

Az állomásépületben

Foxner még mindig az ajtó előtt áll, most már két pisztollyal a kezében.

– Főhadnagy úr, most már elég! – ordít az őrnagy.

– Elég! – bödül el a főhadnagy, és villámgyorsan az őrnagy felé vágódik. Két kezével oldalt szorítja a pisztolytartó öklöket, majd keményen belefejel Foxner arcába. Az egyik pisztoly eldörren, a másikat kézbe kapja. Felrántja az ajtót, kiugrik a szobából.

A lépcső alján a két szuronyos katona áll, lövésre készen.

– Állj, vagy lövök! – ordít az egyik.

Széky oldalt ugrik a fal szöglete mellé, és egyszerre dörren a két puska és az ő pisztolya.

A lövésök füstjébe ugrik bele, miközben zsebreleöki, és a két szuronyos puskát félrevágva a katonák között áttör.

A páncélvonatonál

Bányik helyett már a komisszár fekszik a falu felé néző géppuska mellett. A sötétben Egyed bácsi arca látszik mellette.

– A másik oldalon még megpróbálhatjátok, én addig lefogom őket. Te vagy a parancsnok!

Látszik, hogy a falu felől emberek szökellnek előre.

A komisszár megnyomja a géppuska elsütő billentyűjét, közben ráordít Egyedre:

– Rohanjatok! Nincs más választás!

Közben nyomja a géppuska billentyűjét, és lövi az állomásépületig látszó nyílt terepet.

Az állomásépületből ingujjban, feldúltan kiugrik a főhadnagy.

– Erre! Miklós! Fedezlek! – ordít a komisszár.

Rohanna a vonat felé, de a nyomába lódul egy katona hirtelen féltérdre ereszkedik, és utánaló.

A főhadnagyt még lendülete néhány lépést viszi majd combját markolva elvágódik.

– Erre, erre! – ordít a komisszár, és verejtékező arccal célozva lő el a főhadnagy fölött.

Széky a porban fetrengve próbál a vonat felé kúszni.

A vonat másik oldalán csak a menekülők árnyait látjuk.

Éles Egyed vállán viszi Józsit, Bányik, Lipták, a két asszony, a négy menekült vöröskatona, a civil és a két egyetemista futó árnyai tűnnek el az éjszakában.

Közben géppuskasorozatok és lövések hangzanak.

Az állomásépületnél

Az épület fedezetében tanácskozik izgatottan a támadók vezérkara.

– Mint a kutyákat, valamennyit lelőni! – ordít képét tapogatva az őrnagy.

Görgényi vadász-hidegvérrel adja utasításait.

– Ti négyen megkerültek az épületet, és a vonat hossz tengelyébe közelítetek meg a szerelvényt. Lehetőleg élve kopjátok el őket. – Tekintete megakad Mihályon és Vas Péteren. – Látják, mit tettek a parancsnokukkal? Nos, melyikük hozzá ki a tűzből? – néz rájuk keményen. – A fronton is biztos kihozták volna.

Mihály kihúzza magát. Kissé italos, de megpróbál katonás lenni.

– Én vállalom!

– Helyes. Derék dolog. Igazi katona – mondja Görgényi, majd Vas Péterhez fordul: – Te csatlakozz a négy emberhez... Most megmutathatod még! Vas Péter az épület mögött eltűnök után siet. Mihály lélegzetet vesz, és kilép az épület mögül. Egyik kezét feltartva ordít a vonat felé:

– Ne lőjetek, a parancsnokért megyek, ne lőjetek!

Elindul a vonat felé vergődő, kúszó főhadnagy irányába.

A komisszár szemszögéből a géppuska csöve felett látjuk Mihályt.

– Erre hozd, ide hozd! – ordít a komisszár. – Mihály hallod, ide hozd! Mihály ölbe veszi a főhadnagyot.

Széky eltorzult hangon kiáltja:

– A vonathoz! A katonáimhoz!

Az épület sarka felől Görgényi hangja hallatszik:

– Ide hozza! Ide hozza, vagy lövünk!

Mihály tétován áll, majd vállán áthajítja a sérült parancsnokot, és gyors lépésekkel az állomás felé indul.

Ezalatt a négy különítményes és Vas Péter a páncélvonat végéhez ért.

A komisszár – amint a főhadnagy eltűnt Mihály vállán az épület mögött – ismét megnyomja a géppuska billentyűjét, és most már csak lő, lő, lő. A különítményesek a géppuskás kocsinhoz értek, felugranak a kocsira, rávetik magukat a komisszárra, kezét-lábát lefogják, megkötözik.

Hirtelen csend lesz.

Az éjszakában, a terepen

A páncélvonatról menekültek csoportja behúzódik egy terephullám peremén lévő erdőbe.

Egymásután, némán tűnnek el a sötétben.

Csak a szél remegteti a fák leveleit. Halkan, sejtelmesen, kísértetiesen.

A páncélvonatnál

A mozdonyvezető és a fűtő rémulten szoronganak a vonaton.

– Jó tüzük van? – kérdi könnyedén Görgényi.

A fűtő a mozdonyvezetőre néz.

– Az volt a parancs – mondja a mozdonyvezető.

– Helyes – mosolyodik el Görgényi. – Akkor csak rakják, rakják – biztatja őket cinikus gúnnyal.

A fűtő sietve nyúl a lapát után, nyitja a kazánt, és rakja a tüzet.

Görgényi lassan visszasétál az asztalokhoz. Foxnerhez fordul:

– Hogy érzed magad?

– Zsibbad – tapogatja Foxner az arcát.

Görgényi Mihályhoz fordul. Csak nézi, majd szó nélkül Vas Péterre pillant. Aztán a különítményesek felé lép:

– Azt hiszem, akik elmenekültek, majd beleakadnak a hálóba.

A hadnagy kérdi:

– Velük – mutat a megkötözött két emberre – milyen terveid vannak, százados uram?

– Vannak – mosolyodik el Görgényi. – De előbb ezt a két embert – mutat Mihályék felé – felakasztjuk.

Mihály és Vas Péter döbbsent, rémült arca látszik.

– Százados úr, alázatosan jelentem, – remeg Mihály – a hadnagy úr is bizonyíthatja... alázatosan jelentem, amikor parancsot kaptunk, tudtuk, mit kell tenni.

– Görgényi – szólal meg Foxner – ezek őrmesterek, tényleges katonák. Rájuk szükség van.

Görgényi Mihályék felé fordul:

– Szóval teljesítették volna a parancsot, ha idejük van rá? – nézi őket.

– Alázatosan jelentem, a hadnagy úr is tanú rá – nyöszörgi Vas Péter.

Görgényi hátat fordít nekik, és a földön fekvőket nézi.

– És neked, Széky fiam, mi a véleményed? – hajol kissé a főhadnagy fölé.

A parancsnok megkötözve próbál félkönyökre kissé felvergődni.

– Nos – hajol közelebb hozzá Görgényi.

A főhadnagy szembeköpi.

– Ez.

Görgényi felegyenesedik, a lába rúgásra lendül, de megáll.

– Mit gatyázol vele, akasszuk fel – bődul el az egyik civil.

– Felakasztani? – törli az arcát Görgényi. – Egy ilyen hőst, egy ilyen „proletárvéreért” dicsőült erdélyi urat?... Nem... nem... – a két megkötözött felé fordul. – Nem, fiacskáim. Ti úgy fejezitek be... körülbelül úgy, mint dicső elődötök.

– Ne húzd az időt, csináld, amit akarsz, te szemét – ordít Görgényire a parancsnok. Majd a komisszár felé fordul a feje: – Bocsáss meg, Kálmán. Neked volt igazad.

A komisszár a parancsnokra néz.

– Miklós... a fűtő azt mondta ma délelőtt, hogy a színvakság születési hiba. Bocsáss meg, erről nem tehet az ember.

A főhadnagy arcán keserves mosoly jelenik meg, aztán Foxnerre pillant, majd ismét a komisszárra néz.

– Megértettelek.

Görgényi Mihályhoz fordul:

– Tömd be a pofájukat!

Mihály megrebben, és indul.

Görgényi szava megállítja.

– Nem, mégsem. Hátha mondanak valami érdekeset.

Mihály tétován áll, a százados a könnyedet játszva parancsolja:

– Vas Péter a komisszárt, Vecsei Mihály a parancsnok elvtársát fogja meg, és dugja a kazánba.

Mihály dermedezik, majd indul. Vas Péter sem akar lemaradni.

Foxner egy mozdulatot tesz.

– Görgényi...

A százados feléje fordul, és gúnyosan mondja:

– Ha gyengék az idegei, őrnagy úr, javasolom a valeriana csöppeket.

Kicsit bűdös, de használ.

A mozdony körüli teret megvilágítja a kazán nyitott ajtajából kiverődő fény.

A különítményeseket látjuk, amint körbeveszik a vonatot és a mozdonyt.

Elsötétedik egy időre a kazán fénye, majd ismét világít, aztán ismét elsötétedik a fény, ugyanannyi időre, és újra világít.

A különítményesek arca látszik.

Mihály ténfereg le a mozdonyról, nekiesik a konyhakocsi falának, rosszul van.

A mozdonyvezető arcát látjuk, eddig soha nem észlelt indulatok torzítják, mellette a fűtő.

Aztán a mozdonyvezető megrándul, becsapódik a kazánajtó, elsötétedik a fény. A mozdonyvezető karja lendül, gőzfelhő burkolja be a mozdonyt, felüvölt a síp, és dübörögve elindul a vonat. A különítményesek riadtan ugranak félre a hirtelen gyorsuló szerelvény mellől.

Szikraeső vágódik ki a mozdony kéményéből, és szinte beburkolja a sötétben rohanó páncélvonatot.

Zárómontázs

Az éjszakában dübörögve száguld a páncélvonat, kísérteties árnyként zakatol, zakatol a síneken, ontja a szikrát.

Felriad az egyik bakter – egy évtizeddel idősebb már.

Robog a páncélvonat a pályán.

Felriad a másik bakter – rajta is látszik, hogy elment felette jónéhány esztendő.

Robog a páncélvonat a pályán.

A megöregedett Bányikot látjuk, amint felriad álmából.

A páncélvonat szórja a szikrát.

Egy lámpafény körében ül a megöregedett Egresi, kezében megdermed a toll, és felnéz; a szobában hallatszik a páncélvonat dübörgése.

A páncélvonat robog, robog az éjszakában.